

आदित्येते त्रिवर्गीर्भिन्निरिति दारपदप्रवृत्तिनिमित्ते आदरः सच भोगार्थो यो वरदायामप्यस्ति अतस्तत्पुत्रोपि दापमर्हेति यतश्च भवेत्तदादरस्ताभिर्वेणक्रमेण यथायोग्यं तारतम्यक्रमेण क्रियत इति तत्पुत्राणां भागवेष-
म्यं च स्तीत्यभिप्रायवानाह प्रोक्तेन चैवेति नामनिर्वचनमपेक्ष्यैवायं विशेषो स्तीत्यर्थः ॥३०॥ विशेषमेवाह तिस्र इति पञ्चास्रिणीतापि वयसा कनिष्ठापि पितृगौरवाद्ब्राह्मणीमेव सर्वेषु लौकिकैर्वैदिकेषु

भीष्म उवाच दारा इत्युच्यते लोके नामैकेन परंतप ॥ प्रोक्तेन चैव नाम्नायं विशेषः समहा भवेत् ॥३०॥ तिस्रः कृत्वा पुरोभार्याः पञ्चाद्विंशे तत्र ब्राह्मणीं ॥ सा ज्ये-
ष्ठा सा च पूज्या स्यात्सा च भार्या गरीयसी ॥३१॥ स्नानं प्रसाधनं भर्तुर्देत धावनं मंजनं ॥ हव्यं कव्यं च यच्चान्यद्वर्त्मयुक्तं गृहे भवेत् ॥३२॥ न तस्यां जातु तिष्ठत्या म-
न्या तत्कर्तुमर्हति ॥ ब्राह्मणीत्येव कुर्याद्ब्राह्मणस्य युधिष्ठिर ॥३३॥ अन्ते पानं च माल्यं च वासां स्याभरणानि च ॥ ब्राह्मण्यैतानि देयानि भर्तुः सा हि गरीयसी
मनुना भिहतं शार्व्यं यच्चापि कुरुनंदन ॥ तत्राप्येष महाराज दृष्टो धर्मः सनातनः ॥३४॥ अथ चेदन्यथा कुर्याद्यदि कामाद्यधिष्ठिर ॥ यथा ब्राह्मणचंडालः पु-
र्वदृष्टस्तथैव सः ॥३५॥ ब्राह्मण्याः सदृशः पुत्रः क्षत्रियायाश्च भवेत् ॥ राजन्विशेषो यस्त्वत्र वर्णयोरुभयोरपि ॥३६॥ न तु जात्या समा लोके ब्राह्मण्याः
क्षत्रिया भवेत् ॥ ब्राह्मण्याः प्रथमः पुत्रो भूया स्याद्राजसत्तम ॥३७॥ भूयो भूयो पिसंहार्यः पितृवित्ताद्यधिष्ठिर ॥ यथान सदृशी जातु ब्राह्मण्याः क्षत्रिया भ-
वेत् ॥३८॥ क्षत्रियायास्तथा वैश्या न जातु सदृशी भवेत् ॥ श्रीश्वराज्यं च कोशं च क्षत्रियाणां युधिष्ठिर ॥३९॥ विहितं दृश्यते राजन्सागरांतां च मेदिनीं ॥ क्ष-
त्रियो हि स्वधर्मेण श्रियं प्राप्नोति भूयसीं ॥४०॥ राजा दंडधरो राजनरक्षानान्यत्र क्षत्रियात् ॥ ब्राह्मणा हि महाभागा देवानामपि देवताः ॥ तेषु राजन् प्रवर्त-
त पूजया विधिपूर्वकं ॥४१॥ प्रणीतमृषिभिर्ज्ञातधर्मं शाश्वतमव्ययं ॥ लुप्यमानं स्वधर्मेण क्षत्रियो ह्येष रक्षति ॥४२॥ दस्युभिर्हि यमाणां च धने दारां
श्वसर्वशः ॥ सर्वेषामेव वर्णानां त्राता भवति पार्थिवः ॥४३॥ भूयान्स्यात्क्षत्रिया पुत्रो वैश्या पुत्रान्न संशयः ॥ भूयस्तेनापि हर्तव्यं पितृवित्ताद्यधिष्ठिर
युधिष्ठिर उवाच उक्तं ते विधिवद्राजन् ब्राह्मणस्य पितामह ॥ इतरेषां तु वर्णानां कथं वै नियमो भवेत् ॥४४॥ भीष्म उवाच क्षत्रियस्यापि भार्य-
है विहिते कुरुनंदन ॥ तृतीया च भवेच्छूद्रान्तु दृष्टांततः स्मृता ॥४५॥

कार्येष्वदित्येतेत्यर्थः ॥३१॥३२॥३३॥३४॥३५॥ ब्राह्मणचंडालः ब्राह्मणसेत्रे वरदा ज्ञातः पूर्वोक्तो-
मातंगस्तद्वत्स्तेन कर्मणा ज्ञेय इत्यर्थः कर्मणा ज्ञायते जातिर्भोगेन ज्ञायते कृतमिति न्यायात् ॥३६॥३७॥३८॥ भूयो भूयोपि अधिकमधिकं संहार्यः संविभजनीयः ॥३९॥ ४०॥ ४१॥ ४२॥ ४३ ४४
॥४५॥ उक्तं दायविभागादि नियमो दायविभागे अत्रापि क्षत्रियस्य षोढा वैश्यस्य त्रेधा च धनं विभज्ये कैकांशहीना इतरभागा उत विशेषो स्तीति प्रष्टुरभिप्रायः ॥ ४६॥ ४७ ॥